

Quo vadis, informační vzdělávání?

Aktuální zkušenosti, reálné záměry a vize
partnerství veřejných knihoven a škol

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU Brno

Pardubice, 21. 10. 2015

Informační vzdělání a strategické dokumenty

- Strategie vzdělávání do roku 2020
- Strategie celoživotního vzdělávání
- Strategie digitálního vzdělávání v ČR do r. 2020 (MŠMT) - <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020>
- Připravovaná Strategie digitální gramotnosti (MŠMT / MPSV)

- RVP
- ŠVP
- **Posílení role neformálního vzdělávání v celoživotním učení a seberozvoji jedince ve 21. století**

Informační gramotnost

- Jedna z klíčových kompetencí jedince v informační společnosti 21. století
- Provazba na další gramotnosti

Informační vzdělávání

- Dva úhly pohledu
- **A) Kdo vzdělávání vede**
 - Kompetence „učícího“ knihovníka
- **B) Odkud se vezme vzdělávací obsah**
 - Strategie knihovny
 - Výběr vzdělávacích témat
 - Hledání nápadů

Kompetence „učícího“ knihovníka

- Kde je získává?
 - Kurikulum VŠ pracovišť profesně připravujících knihovníky (KISK Brno, ÚISK Praha, Opava)
- **KISK Brno (kurikulum)**
 - Informační vzdělávání
 - Informační gramotnost
 - Design vzdělávacího procesu
 - IT kompetence
 - Technologická laboratoř
 - Soft skills dovednosti napříč předměty

Kompetence „učícího“ knihovníka

- Rozvojové projekty
 - (NAKLIV, PARTSIP, CEINVE – Národní seminář informačního vzdělávání
 - web CEINVE – ceinve.cz - úložiště metodických materiálů k lekcím
- Vzdělávací aktivity (krajských) knihoven
 - Spolupráce s VŠ a dalšími vzdělávacími institucemi
 - Možnosti v rámci VISK (semináře k rozvoji ICT kompetencí v informačním vzdělávání, „pedagogické minimum“?)

Kompetence „učícího“ knihovníka

Hledej a nalezneš?

- Portály primárně určené pro pedagogy z formálního školství
 - rvp.cz
 - DUMY.cz.
 - Čtenářská gramotnost a projektové vyučování
 - Kritickemysleni.cz
 - Varianty.cz
 - i-sen.cz
 - ...
- **Kurzy. Knihovna.cz**
- Metodiky.knihovna.cz
- Cíl ideální: **odborné publikace** určené přímo pro práci knihovníků – lektorů informačního vzdělávání

Vzdělávací obsah lekcí IV

- **Spolupráce** knihovny a formální vzdělávací instituce – místně zakotvené učení
 - Strategie informačního vzdělávání
 - Cílové skupiny
 - Témata
 - ...
 - Ale také
 - Znalost prostředí školy – ŠVP
 - Znalost různorodosti v konkrétní třídě
 - Děti se SVP
 - Inkluzivní problematika

Vzdělávací obsah lekcí IV

- **Jaká témata nabízet v rámci lekcí IV pro školy?**

- **Jaký je cíl informačního vzdělávání v knihovnách?**
 - Získat a udržet si čtenáře?
 - Nabízet další služby s ohledem na věk uživatelů?
 - Podporovat směr komunitní knihovny / knihovny jako vzdělávacího centra / knihovny jako informačního centra?

Vzdělávací obsah lekcí IV

- **Jakou cestou se může knihovna vydat?**

- **A) Prošlapanou**
 - Seznámení s knihovnou a jejími službami
 - Besedy literárně zaměřené
 - Besedy zaměřené na regionální historii
 - Lekce čtenářské gramotnosti napříč všemi předměty
 - Úskalí – napodobování učitelů, kopírování „klasické“ učební látky

Vzdělávací obsah lekcí IV

- **Jakou jinou cestou se může knihovna vydat?**
- B) neprošlapanou, ale svou vlastní, **cestou za informační gramotností svých uživatelů**
 - Nové nároky na učícího knihovníka
 - Hledání témat
 - Zpracování metodiky lekcí
 - Pilotování lekcí
 - Marketing lekcí směrem do škol

Vzdělávací obsah lekcí IV

- Jakými tématy se může knihovna profilovat jako **instituce neformálního vzdělávání**?
- Jakými tématy se může knihovna profilovat jako **partner formální vzdělávací instituce**?

Cesta za informační gramotností - KISK

Přechodový model informační gramotnosti

Mgr. Pavlína Mazáčková, Ph.D. (pmazackova@phl.muni.cz)
Mgr. Gabriela Šímková (gsimkova@phl.muni.cz)

Úvodní poznámky

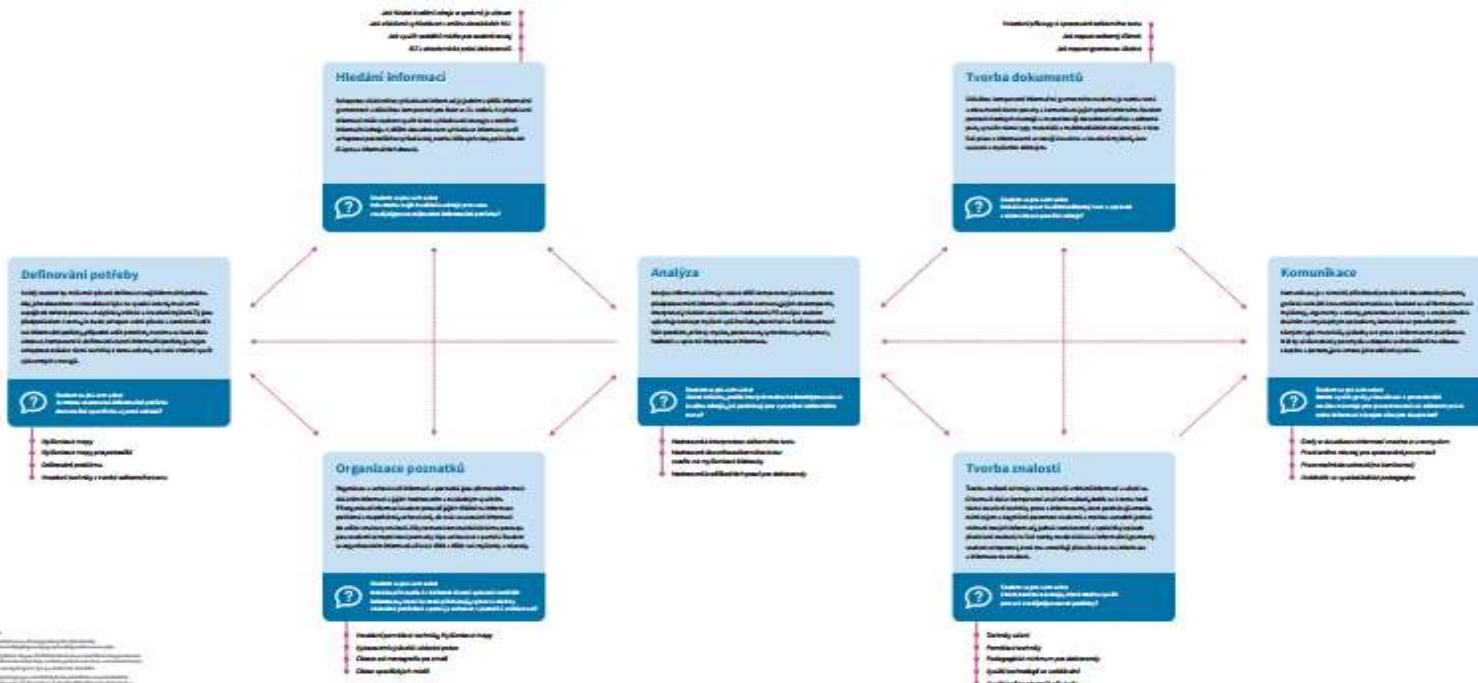
Informační gramotnost je dovednost, která umožňuje člověku získat, analyzovat, hodnotit, vytvářet a sdílet informace. Tímto konceptem se zabýváme v rámci projektu, který má za cíl zvýšit informační gramotnost lidí, kteří žijí v digitálním světě. Cílem je poskytnout jim nástroje a znalosti, které jim pomohou efektivněji pracovat s informacemi a chránit se před nebezpečím online prostředí.

Co je digitální učení a naučení?

Digitální učení je proces, který umožňuje lidem získávat nové znalosti a dovednosti prostřednictvím digitálních technologií. Tento proces může probíhat jak v online prostředí, tak i v offline prostředí, kde jsou využívány digitální nástroje a prostředky. Digitální učení umožňuje lidem získávat znalosti a dovednosti v souladu s jejich vlastními potřebami a zájmy.

Autentičnost

Mgr. Miroslav Čermák
Mgr. Dagmar Chybková
Mgr. Pavlína Mazáčková, Ph.D.
Mgr. Gabriela Šímková
Mgr. Jan Žalanda

Informační gramotnost

Definování potřeby

Každý student by měl umět přesně definovat svoji informační potřebu. Aby jeho dovednost v této oblasti byla na vysoké úrovni, musí umět zapojit do tohoto procesu analytické, kritické a kreativní myšlení. Ty jsou předpokladem k tomu, že bude schopen velmi přesně a konkrétně určit své informační potřeby, případně určit problém, kterému se bude dále věnovat. Kompetenci k definování vlastní informační potřeby je nejen schopnost ovládat různé techniky k tomu určené, ale také vhodně využít výzkumných strategií.

Student se ptá sám sebe:
Je mnou stanovená informační potřeba dostatečně specifická a jasně určená?

- *Myšlenkové mapy*
- *Myšlenkové mapy pro pokročilé*
- *Definování problému*
- *Kreativní techniky v tvorbě odborného textu*

Jak hledat kvalitní zdroje a správně je citovat

Jak efektivně vyhledávat v online databázích MU

Jak využít sociální média pro osobní rozvoj

EIZ v akademické práci doktorandů

Hledání informací

Schopnost efektivního vyhledávání informací je jedním z pilířů informační gramotnosti a důležitou kompetencí pro život ve 21. století. K vyhledávání informací může student využít různé vyhledávací strategie a rozličné informační zdroje. K dílčím dovednostem vyhledávat informace patří schopnost pokročilého vyhledávání, tvorba klíčových slov, zpřesňování či úprava informačních dotazů.

Student se ptá sám sebe:
Kde mohu najít kvalitní e-zdroje pro svou studijní/pracovní/osobní informační potřebu?

Informační gramotnost

Organizace poznatků

Organizace a uchování informací a poznatků jsou přemostěním mezi získáním informací a jejich hodnocením a následným využitím. Při organizaci informací student provádí jejich třídění na informace potřebné a nepotřebné, uchování, ale také zasazování informací do určité struktury znalostí. Díky tomuto konstruktivistickému postupu jsou studenti schopni nové poznatky lépe uchovávat v paměti. Student se organizováním informací učí také třdit a tříbit své myšlenky a nápady.

Student se ptá sám sebe:

Dokážu při studiu i v běžném životě správně roztřídit informace, které ke mně přicházejí, vybrat z nich ty skutečně potřebné a poté je uchovat v paměti i archivovat?

- *Kreativní paměťové techniky, Myšlenkové mapy*
- *Vykazování výsledků vědecké práce*
- *Citace: od monografie po email*
- *Citace specifických médií*

Analýza

Analýza informací zahrnuje takové dílčí kompetence jako studentovo předporozumění informacím v určitém kontextu, jejich dekompozici, interpretaci, hledání souvislostí a hodnocení. Při analýze student uplatňuje koncept myšlení vyššího řádu, do něhož se řadí dovednosti řešit problém, kriticky myslet, porovnávat, syntetizovat, analyzovat, hodnotit a správně interpretovat informace.

Student se ptá sám sebe:

Znám kritéria, podle kterých mohu hodnotit/posuzovat kvalitu zdrojů, jež potřebuji pro vytvoření odborného textu?

- *Hodnocení a interpretace odborného textu*
- *Hodnocení vlastního odborného textu: vsadte na myšlenkové klobouky*
- *Hodnocení kvalifikačních prací pro doktorandy*

Informační gramotnost

Kreativní přístupy k zpracování odborného textu

Jak napsat odborný článek

Jak napsat grantovou žádost

Tvorba dokumentů

Důležitou kompetencí informačně gramotného studenta je tvorba textů a dokumentů různé povahy a komunikace jejich prostřednictvím. Student pomocí vhodných nástrojů a metod rozvíjí dovednosti tvořivé a odborné psát, vytvářet různé typy materiálů a multimediálních dokumentů. V této fázi práce s informacemi se rozvíjí kreativita a kreativní myšlení, úzce svázané s myšlením kritickým.

Student se ptá sám sebe:
Dokážu napsat kvalitní odborný text a správně v něm citovat použité zdroje?

Tvorba znalostí

Tvorba znalostí zahrnuje v konceptu IG vnímání informací a učení se. Chceme-li získat kompetenci utváření znalostí, dobře se k tomu hodí různé kreativní techniky práce s informacemi, které podněcují emocionální zájem a kognitivní pozornost studentů a mohou usnadnit jednak vnímání nových informací, jednak konzistentní a spolehlivý způsob předávání znalostí. Ve fázi tvorby znalostí získává informačně gramotný student schopnosti, které mu umožňují přetvářet data na informace a informace na znalosti.

Student se ptá sám sebe:
Znám on-line nástroje, které mohu využít pro své studijní/pracovní potřeby?

- *Techniky učení*
- *Paměťové techniky*
- *Pedagogické minimum pro doktorandy*
- *Využití technologií ve vzdělávání*
- *Využití online nástrojů při studiu*

Informační gramotnost

Komunikace

Komunikace je v rámci IG příležitostí pro získání dovedností písemné, grafické verbální i neverbální komunikace. Student se učí formulovat své myšlenky, argumenty a otázky, prezentovat své názory a znalosti individuálním a smysluplným způsobem, komunikovat prostřednictvím různých typů materiálů, výsledky své práce s informacemi publikovat. Měl by si klást otázky po smyslu a dopadu svého sdělení na cílovou skupinu a po tom, jaké emoce jeho sdělení vyvolává.

Student se ptá sám sebe:

Umím využít grafy, vizualizace a prezentační on-line nástroje pro prezentování své odborné práce nebo informací různým cílovým skupinám?

- *Grafy a vizualizace informací snadno a s rozmyslem*
- *Prezi: online nástroj pro zpracování prezentací*
- *Prezentační dovednosti (na konferenci)*
- *Webináře ve vysokoškolské pedagogice*

Proč tyto úvahy?

- **Potřeba posílit v koncepci a strategii směřování informačního vzdělávání pro 21. století na témata více reflektující potřeby člověka v současném světě**
 - Hledání informací
 - Organizace informací
 - Práce s EIZ
 - Hodnocení informací a zdrojů
 - Publikování (komunikace) informací
 - Kritické myšlení
 - Adekvátní práce s ICT
 - Bezpečí v kyberprostoru

Knihovna - partner školy

Informační gramotnost

- Není to školní téma
- Nemá pevné ukotvení v kurikulárních dokumentech
- Zvládají ji vzdělávat učitelé??? (KISK hledal odpovědi 😊)
 - Učitelé neovládají strategie vyhledávání informací
 - Učitelé nejsou dostatečně obeznámeni s potřebou komplexní práce s informacemi
 - Učitelé zcela nerozumí takovým pojmům, jako je informační potřeba, informační chování, informační hygiena
 - Učivo informační gramotnosti je odkázáno na okraj – v rámci jednotlivých témat v českém jazyce, ICT
- VÝZVA pro vás, knihovníky veřejných knihoven 😊

Jak se mohou knihovníci chopit výzvy?

- Reflektovat roli vzdělavatele v komplexní informační gramotnosti pro cílovou skupinu dětí školou povinných
- Budovat vzdělávací strategii na svých tématech, v nichž jste profesionálové, odborníci, v nichž jste dobří!
- Strategii budovat v permanentní komunikaci se školami, témata nabízet a dobře argumentačně podpořit – proč je toto téma dobré, potřebné, přínosné, ... proč ho nabízí právě naše knihovna

KISK vám jde vstříc

Projekty – jejich weby

- Ceinve.cz – karty seminářů, témata lekcí
- Interes.kisk.cz – využití dotykových technologií v lekcích, metodika pro vzdělávání knihovníků v ICT

Lektoři jednotlivých témat

- Metodická podpora a poradenství při přípravě strategie a výběru témat
- Metodická podpora v pedagogické a didaktické přípravě lekcí informačního vzdělávání
 - Přijedeme, postavíme lekci, poradíme s metodami, s přístupy k různým cílovým skupinám

Předměty na KISKu – lze „využít“ studentské pomoci

- Terénní projekty
- Praxe a stáže ...na míru konkrétní potřebě konkrétní knihovny

Děkuji vám za pozornost 😊

Kontakt na mě:

- pmazacov@phil.muni.cz
- pmazacova@gmail.com